

DESPERTAR EN LA LLUNA

Àngels Moreno

Conxa està sola a casa, com quasi sempre. Mira l'hora en el rellotge de paret, un exemplar antic, herència dels seus avis, de fusta negra molt treballada, sagetes cisellades i numeració romana. És molt exacte, sempre ho ha sigut, ni s'avança ni es retarda. Cal donar-li corda cada setmana, d'això s'encarrega ella des que era xicoteta. Ho feia amb molta cura i els pares li ho permetien. Conxa sent que aquest rellotge forma part de la seua vida.

Quan es va casar amb Juli va demanar als pares que li deixaren emportar-se'l a València, on anava a viure i on ja vivia Juli per raons de la faena. Conxa volia que aquell rellotge familiar l'acompanyara sempre allà on anara, per tal que continuara marcant les hores de la seua vida. Els pares no dubtaren que estaria millor amb ella i li'l van regalar.

Conxa i Juli eren de Gandia. Allà s'havien conegut sent adolescents i allà s'havien promés uns anys després, quan Juli va haver de traslladar-se a València, amb l'esperança mútua de casar-se quan pogueren i no separar-se mai. Per desgràcia, ell no va ser capaç de mantindre la promesa. Fa vora quatre anys que se'n va anar per a no tornar més. Conxa no li ho ha perdonat mai.

Les sagetes del rellotge marquen les dos i quart del migdia. La seua filla, Teresa, es troba a la faena i no arribarà a casa fins vora les tres. Treballa d'administrativa en una empresa de taulons situada en un polígon industrial dels afores de València. És una empresa important, Tableros Ginés, es diu, així, en castellà, tot i ser una empresa valenciana.

La seua neta està a punt de tornar de l'institut on estudia segon de Batxillerat. És una bona estudiant i l'alegria de la casa. Conxa està orgullosa d'ella. El pobre de Juli també ho estava.

Tres dones, tres generacions, tres maneres de ser i de pensar. Les tres viuen juntes i, d'ençà que morí Juli, les tres soles.

A Conxa la desespera no tindre amb qui parlar. La major part del temps està sola a casa, ella que és tan comunicativa. Xarradora, li deia el seu Juli. Li feia retrets seus quan xarrotejava tant. Que el marejava la seua garla constant, li deia: «No podries callar una estoneta? Això ja m'ho has contat moltes voltes». Ella s'enfadava i, passats uns segons, Juli li feia dues besades i unes quantes carantoines per a fer-la somriure de nou. «Hala, ves, lla-goter!», li deia simulant ressentiment. Ara, si vol alliberar els seus pensaments, no té més remei que parlar-se a ella mateixa, sovint en veu alta, però procurant que no hi haja ningú a casa. No vol que es riguen d'ella. Teresa li diu que sembla boja. «Puc semblar-ho, però no ho estic,

que tinc el cap ben clar», sol contestar emmurriada. La neta, sempre solidària amb la seua iaia, sol fer un gest a sa mare perquè la deixi tranquil·la.

Conxa pensa i repensa en el passat, en el present i en el futur, encara que, als huitanta anys ben complits, sap que del futur no pot esperar massa.

Enyora el seu home cada dia més. Se'n va anar de la nit al matí, de sorpresa, com solia fer quan volia gastar-li una broma. Però aquesta vegada no fingia quan s'agafava el pit, i el seu rostre del color de la cera la mirava demanant-li ajuda. Malauradament, Conxa no pogué fer res per ell i va morir en els seus braços. Ell, que presumia d'estar més sa que un peix i que li deia a ella «la *delicà* de Gandia» quan es queixava de qualsevol mal.

—Sí, sí, més sa que un peix... —diu en veu alta amb un to de retret i d'enyorança alhora.

Aquest episodi de la seua vida no voldria recordar-lo mai, l'afecta massa, però no se'l pot traure del pensament. Tota la vida en companyia del seu Juli, des que ella tenia catorze anys i ell setze. Cada dia anava a buscar-la a l'escola. Es posava al cantó i ella, en eixir i sense veure'l, ja sabia que estava allà. El pressentia, l'ensumava. Les amigues li envejaven que tan jove tinguera ja nóvio i un xicot tan ben plantat. Però ella no es quedava arrere. Era rossa i tenia una figura espectacular, tot i ser encara una adolescent. Sempre li havien dit que faria una bona model, d'aquelles que desfilen en la passarel·la.

Eren la parella perfecta.

Sovint, quan se'n va a dormir pensa que el trobarà al llit esperant-la. Quan li venen aquests pensaments sol passar-hi per damunt amb cura, com si xafara ous.

Es trau un clínex de la butxaca del davantal i es torca una llagrimeta de l'ull dret. No és que plore, ella no plora mai, ni quan es va morir el seu Juli va plorar. Va tindre el cor arrupit molt de temps, encara el té, però no va plorar. Més li hauria valgut. El que li passa amb l'ull és que té el llagimal obstruït. La filla i la neta s'entesten a dur-la a l'oculista, però ella s'hi resisteix, no vol que li palpen l'ull.

Sospira profundament, s'alça i va cap a la cuina. Té el dinar al foc, un arròs amb pollastre, conill i verdura, molta verdura: faves, carxofes, pésols i alls tendres, tot ben cuitet. Arròs caldós d'hivern, amb verdura d'aquesta època que ja s'acaba. La primavera ja floreja i prompte no trobarà al mercat ni faves ni carxofes fresques. De vegades li posa unes xonetes, però Júlia les mira amb recel i se les deixa al plat. Per aquesta raó no sol posar-ne, encara que a ella li agraden amb deliri i a Teresa també.

—Llàstima —diu en veu alta—, tan bones com són les xonetes en l'arròs caldós, en la paella i en salsa: per al sofregit, tomaca madura, un poc de ceba, un parell d'alls, oli d'oliva i un vitet i, sobretot, fenoll i algunes altres herbes. Ai, que bones estan! Però si a la meua xiqueta li desagraden, què s'ha de fer!? No posar-ne ni una ni cap.

Júlia porta el nom de l'avi. Teresa li'l va posar per afalagar son pare. Sempre es van entendre molt bé, pare i filla. Conxa hauria volgut que li posara el seu nom. Li ho havia demanat moltes vegades durant l'embaràs, però Teresa no va voler. Deia que a l'Argentina el nom de Conxa sonava malament i que de les variants, Immaculada, Imma, Conxín, Conxeta, Concepció..., no li n'agradava cap.

—La punyetera de la meua filla sempre fent-me la contra —ho diu en veu alta i amb ràbia—. A mi què m'importa el que pensen a l'Argentina!?

Sent enveja d'Amèlia i Salvador, els veïns del primer. Són una parella de vells que sempre van junts a tots els llocs, com feien ella i Juli. Quan vingueren a viure ací, de novençans, ells ja vivien al primer pis, tenien un xiquet i esperaven el segon. Els dos matrimonis eren molt joves i s'entenien força bé. No tardaren a fer-se amics, sobretot els homes. Van construir una amistat ferma al llarg dels anys. La mort de Juli, tan sobtada i inesperada, els va afectar molt també a ells.

Conxa no va tardar a quedar-se embarassada. Tingué una filla i li va posar de nom Teresa, com la mare del seu home.

Des que va passar la desgràcia, el matrimoni sempre convida Conxa a visitar-los, a passar una estona amb ells, però a Conxa no li agrada calfar cadires alienes i poques vegades els visita, tret que hi haja algun motiu que ho

justifique. Ells tampoc es prodiguen, són molt discrets i això Conxa ho aprecia.

«La meua xiqueta està rara, més aviat, trista», pensa Conxa en veu alta mentre va cap a la cuina. «Això em fa patir. Crec que la relació amb Marc està passant per una crisi, però no gose preguntar-li perquè s'enfada. La meua neta no té corretja, sobretot no pot suportar que li pregunten per la relació amb Marc. Deu estar farta. Sempre contesta el mateix: És que no es pot tindre un amic sense que et pengen el cartell de nóvios? Clar que es pot, li dic, és una pregunta normal que mereix una resposta normal també. Em quede mirant-la, esperant la resposta que no ve. La joventut d'ara és així, no vol compromisos. En el meu temps era diferent.»

Marc és un company d'institut de Júlia. Els uneix una bona amistat. Conxa pensa que més que una amistat, però no li ho diu, no siga cas que s'enfade. Fins i tot Teresa, que no es fixa mai en res, ho ha detectat. Li pregunta a Conxa si són nóvios. «I jo què sé! La teua filla és molt reservada. Com que li ve de pas, el xicot sempre toca al timbre i Júlia sap que és ell, baixa i se'n van junts a l'institut o on siga. No té res de particular. De vegades s'ajunten a casa de vesprada per a fer els deures i estudiar. Tu no els veus perquè estàs a la faena. Es tanquen al menjador i escampen llibres i llibretes per la taula. Després, com que als dos els agrada l'esport, se'n van a

córrer una bona estona. Això és tot el que puc dir-te. Si això és ser nóvios, nóvios deuen ser.»

Però Conxa és molt observadora i ha advertit que fa dies que el xicot no apareix per casa, ni toca el timbre, ni se'n van a córrer. Observa la neta, no vol que patisca, és la nineta dels seus ulls. No es pot aguantar i li ho pregunta, com qui no vol la cosa, a risc que s'ho prenga malament. «Està engripat», li contesta Júlia. A Conxa li sembla una excusa, però no insisteix.

En arribar Teresa de la faena, mare i filla s'han posat a discutir sobre el tema recurrent que les enfronta. Han tingut una discussió molt forta. Fins i tot han cridat, cosa que no havien fet mai. Sempre es controlen pensant en el veïnat, però en aquesta ocasió els crits s'han sentit per tot l'edifici.

Júlia vol saber qui és son pare, i Conxa pensa que la xiqueta hi té tot el dret. Però sa mare no ho veu així. Ella considera que és un dret d'ella i només d'ella. A cada intent de Júlia la disputa és més forta. I ara que està a punt de fer els díhuit anys, més encara. Aquesta vegada no sembla una disputa, sinó, més aviat, una batalla. Conxa ha hagut de tancar-se al dormitori i posar la ràdio forta per a no sentir-les. Això la fa patir molt. Pensa que ja es fa necessari i urgent una conversa tranquil·la i sincera entre les dues. «Tan difícil és?», es demana. Més d'una vegada li ho ha dit, però Teresa no escolta raons.

«Quina cosa més estranya degué passar perquè no vulga parlar-ho amb la seua filla», pensa Conxa en veu alta mentre es torca la llagrimeta. «Teresa li ho deu haver contat a Raül. Ha tingut sort de conèixer este xicot que la vol tant i que és tan treballador i bona persona. Segur que a ell sí que li ho ha contat.»

Teresa té un bon disgust per la notícia que li han donat en l'empresa aquest migdia. Necessita comentar-ho amb algú abans d'anar a casa. Per això ha dit que es retardarà, no vol tornar angoixada. Amb Raül, el seu xicot, no hi pot comptar; què més voldria, però treballa per torns a la Ford. El d'ara finalitza a les deu de la nit i encara ha d'anar d'Almussafes a València. Però, tot i això, ho intenta.

Com un autòmat es dirigeix al pàrquing de l'empresa. Entra al cotxe i abans de posar-lo en marxa telefona a Raül i li diu que ha de contar-li una cosa molt important. «Estàs embarassada?», li pregunta ell mig de broma.

—Què dius? Mira, no estic per a bromes. És de la faena.

—Soc tot orelles.

—No, per telèfon, no. T'ho contaré quan vingues.

—No arribaré fins a les onze de la nit. Podràs esperar? Si és molt urgent, puc demanar eixir més prompte, em deuen hores, ja saps. Parlaré amb l'encarregat, li diré que tinc un problema familiar. De veres que no em pots avançar res?

—No. Telefona'm quan sàpies a quina hora arribaràs. T'estaré esperant.

—Bé. Ens veurem en el bar Els Amics i farem una picadeta. Què et sembla? Jo encara no hauré sopat i, amb el cabreig que portes, endevine que tu tampoc.

Teresa i Raül no viuen junts, com voldrien. La situació d'ella no ho propicia. Raül té un pis bastant gran, bonic i molt lluminós. Fa poc que l'ha comprat. Teresa l'ha ajudat a moblar-lo i a decorar-lo. Ell volia que tot estiguera al gust d'ella, ja que espera que algun dia el compartisquen. Però Teresa no pot deixar sa mare i la filla i anar-se'n a viure amb la seua parella. Tampoc és factible que Raül vaja a viure amb elles. Conxa i Júlia ho veurien amb bons ulls, però el piset de sa mare, al barri del Carme, on conviuen les tres, és menut i antic. Per molt que ho pensen no troben la solució.

Teresa, ansiosa per descarregar en algú de confiança la mala notícia, ha telefonat a Marta. La seua amiatat ve de lluny, de quan anaven a l'escola infantil. Entre elles no hi ha secrets, confien l'una en l'altra com ho farien dues germanes.

Des del principi de l'embaràs de Teresa, Marta va estar informada de tot el que li passava i de quines havien sigut les circumstàncies. Teresa li ho havia contat amb tots els detalls. Era l'única persona que coneixia el secret en tota la seua extensió. L'episodi fatídic de l'embaràs, també li l'havia contat a Raül, però ometent els detalls més aspres. Raül tenia Teresa en molt alta consideració. L'estimava i confiava en ella. No gosava preguntar-li res

sobre el pare de Júlia i no sabia més de l'assumpte que el que ella havia volgut contar-li. Anys després i per mediació de Vicent, aleshores la parella de Marta, Teresa va conèixer Raül. Abans que Marta i Vicent trencaren la relació sempre eixien els quatre junts. Havien sigut inseparables.

—Necessite parlar amb tu. Tens una estoneta?

—Ara no puc, tinc la perruqueria de gom a gom. Què passa?

—No, per telèfon, no. Ja en parlarem.

—Espera, no pots deixar-me així, almenys fes-me'n un tast.

—No, no. Quan tanques la perruqueria, telefona'm. A Raül també vull contar-li-ho. Hem quedat en el bar Els Amics a fer una picadeta. Podríem anar-hi els tres, així no he de repetir el que vull contar-vos.

Marta ha acceptat. Teresa ha tallat sabent que la deixava preocupada, com a Raül. Però la notícia que li han donat a l'empresa no és per a explicar-la per telèfon. Ara li sap greu haver-los trucat amb tanta urgència i misteri, però ella és així, ja no té remei.

Posa el cotxe en marxa i enfila el camí de casa. Mentre condueix, pensa en el que li ha dit el gerent i de quina manera ho ha fet. No s'ho pot traure del cap.

A punt d'acabar la jornada, li ha telefonat per a dir-li, per a ordenar-li, que abans d'anar-se'n passara pel seu despatx. El to que ha utilitzat no augurava res de bo.

Teresa s'ha quedat repassant mentalment a quina hora ha eixit i ha tornat d'esmorzar i la faena que ha fet en el dia. El gerent mira molt tot això, però és difícil que a Teresa li puguin retraure res. Té fama de ser molt eficient i complidora en la faena. Massa per al que li paguen, pensa.

Entre unes coses i altres ha arribat a casa passades les quatre. No tenia ganes de dinar i s'ha excusat dient que havia pres alguna cosa amb uns companys.

—Tu ho veus? —li ha dit Conxa a la neta en un xiu-xiu i amb cara de pomes agres—. I nosaltres patint per si se li esclatava l'arròs.